

"L'Escola Comprensiva": una aproximació a alguns problemes d'ensenyament a Anglaterra

Parlament pronunciat per Joaquim Mallafrè i Gavaldà, llicenciat en filosofia i lletres, director de l'Acadèmia d'Idiomes d'aquest Centre de Lectura, en l'acte d'inauguració del curs acadèmic 1968-69, el qual acte tingué lloc el dia 1.er d'octubre.

La meua estada a Anglaterra m'ha posat en contacte amb uns problemes i enfocaments que no m'interessen solament per Anglaterra sinó per les conseqüències que se'n deriven per l'ensenyament en general. Naturalment, no tinc la pretensió de conèixer Anglaterra, la meua experiència de la qual no és il·limitada però sí força intensa. Perdoneu la digressió cap a camps personals, però sí que puc dir que dintre dels ingredients circumstància de la meua formació, Anglaterra té una part important en molts aspectes, molt diferent de la que té en la vida una mica segregada de treballadors espanyols allí, encara que hi estiguin més anys. Però deixem això, que també seria força interessant. Vull aclarir simplement que el meu apropament als problemes no és el de l'anglòfil, sinó el de l'home que té una professió i una vocació: l'ensenyament, que ha d'exercir i vol exercir ací.

El tractament dels problemes tema d'aquesta dissertació no és definitiu ni dogmàtic. Es la senzilla consideració d'uns problemes anglesos però que, per a mi, no es limiten solament a aquell país, i en el nostre cas individual poden ajudar-nos a aclarir el nostre propi concepte d'educació i ensenyament.

L'Anglaterra actual és una societat aristocràtica, no democràtica. Aquest és el fet que hem de tenir primer en compte si volem entendre el seu sistema d'educació. A Anglaterra es creu més en l'aristocràcia (govern dels mi-

llors) que en la democràcia (govern de tot el poble).

El problema, en tot cas, consisteix a fixar qui són aquests millors. En un temps es donava per descomptat que eren els nobles, la sang blava i tota la resta, i eren aquests els que tenien la clau de la direcció política, econòmica i cultural del país. Aquest concepte va anar sent reemplaçat pel del diner. El diner era el poder màxim i els fills dels rics els que, per obra i gràcia dels seus pares, aconseguien els llocs importants en camps diversos. La tendència actual sembla que va superant, en part, els privilegis de sang o de diner per a centrar-se en el mèrit personal. Ha nascut el terme "meritocràcia", per a diferenciar-lo d'aristocràcia, més lligat a un sistema de desigualtat injusta, encara que etimològicament signifiqui si fa o no fa el mateix. El que ha canviat, doncs, és el desplaçament progressiu del grup dirigent, però no la idea de grup dirigent. Es pot dir amb Robin Pedley, que m'ha estat de molta ajuda per aquesta dissertació, que l'anglès no creu en la igualtat. El que vol és igualtat d'oportunitats per a ser desigual.

Al 1944 hi havia tres tipus d'escola: elemental per a la classe treballadora, secundària per a la classe mitjana i independent per a les classes altes, preparada per a educar els nens de la classe dominant i entrenar-los per manar. De totes maneres, pel que fa a aquestes últimes, eren una anomalia en una societat que, sota la pressió de

la guerra, es movia ràpidament cap a la democràcia. Molts eren conscients d'això i l'informe Fleming recomanava que acceptessin un 25 % dels seus alumnes procedents del sistema estatal. L'informe va ésser acceptat per pocs i atacat per molts. Les escoles estatals no s'alegraven massa amb la idea de perdre els millors alumnes; els reformadors radicals anaven contra la idea d'injectar talent des de baix a les escoles per als rics i sospitaven per altra banda que aquests alumnes selectes de la classe treballadora s'assimilarien a les actituds de les classes altes. No faltaven els conservadors rígids que temien que el caràcter de les escoles fos canviat amb aquesta "barreja de classes".

Per l'Acta d'Educació de 1944 es va introduir el segon ensenyament per a tothom. Així l'escola elemental i secundària es fonien en un sistema dividit en dos graus. Primària fins als dotze anys i secundària obligatòria, primer fins als quinze anys i fins als setze més tard. Els problemes que plantejava el diguem-ne "batxillerat" per a tots s'havia de resoldre amb tres tipus de segon ensenyament on el concepte de categoria ho ha anat diferenciant més que el concepte d'especialització:

La "Grammar School", camí principal per a les universitats i professions especialitzades.

Escoles tècniques, en un segon nivell, de les quals hi ha molt poques.

Escoles modernes que s'han convertit en un refugi per als més poc dotats, que havien fallat l'examen d'ingrés en una Grammar School.

Així, avui, el primer camí de l'Educació, pels pares que poden pagar quotes crescudes, consisteix a posar el nen en un jardí d'infància privat (dels quatre als vuit anys), a col·legis privats de prestigi o influència tradicionals i, si tenen una intel·ligència despecta, o de vegades factors no tan per-

sonals de preparació per l'élite directora, entren a Oxford o Cambridge.

Pel que fa a l'ensenyament públic, hi ha dos camins més. El primer està molt més condicionat pel nou accent en l'habilitat, però no del tot. El nen als dotze anys es presenta a un examen, diguem-ne d'ingrés, per a entrar en una Grammar School. Si passa aquest examen podrà fer aquesta mena de batxillerat "universitari", completament gratuït pel que fa a matricules i llibres i, segons el seu expedient acadèmic, serà enviat en una o altra universitat. Només una brillant minoria podrà entrar a les més brillants d'Oxford i Cambridge i serà el seu expedient el que determinarà la seva admissió en una universitat de més o menys categoria.

L'últim camí és el dels que fallen l'examen d'onze anys, alguns dels quals van a escoles tècniques i la majoria a escoles secundàries modernes que representen poc més que l'ensenyament primari d'anys enrera i dels quals, si els seus pares no tenen prou diners per a pagar-los escoles privades, s'assortirà el personal per als treballs considerats inferiors en la nostra escalonada societat.

Naturalment, per la immensa majoria el problema més discutit és el de passar l'examen d'onze anys. Aquest examen d'ingrés és una prova de capacitat, molt acurada, i consisteix normalment en quatre proves:

1.— Test d'intel·ligència per a marcar l'edat mental del nen i que es punten sobre 100 punts (80: per una edat mental de 8 anys, 120: dotze anys, etc.).

2.— Tests de suficiència en anglès i aritmètica.

3.— Recull de treballs de primer ensenyament i informe dels professors.

4.— Entrevistes amb l'alumne en els casos dubtosos.

A desgrat de com ens semblen de complets aquests exàmens, hi ha no poques objeccions que es refereixen a l'ensenyament en general i ens plantegen problemes aplicables a qualsevol tipus d'examen. No parlem de la varietat que pot haver-hi en els informes dels professors. En quant als tests, rebuts amb molt optimisme pels anys 50, tenen les seves falles. Si bé alguns donen una imatge força acurada del nen en el moment present, no diuen el perquè, no distingeixen sempre entre la intel·ligència innata i el saber adquirit. El nen d'una família de classe mitjana, professions liberals, etc., tindrà per exemple un vocabulari molt diferent de l'obrer o del pagès. Estarà familiaritzat per la vida a casa amb termes abstractes com psicologia, patologia, complex, estructuració, encara que sigui vagament. Si a casa té una biblioteca, encara que només sigui pels lloms, els llibres tindran alguna cosa a veure amb la seva vida. El fet de manejar aquets termes no vol dir necessàriament que el nen sigui més intel·ligent, però sens dubte el capacitarà més a l'hora de l'examen. Si els dispensadors de cultura pertanyen, com passa sovint, a aquesta mateixa classe mitjana, és molt possible que no es puguin lliurar d'aquest enfocament a l'hora de fer els tests. El fet que el pastor o el pagès pugui saber amb més precisió paraules com fenàs, masteguera, glosso-peda, conreu, espígol, o un fill d'un mecànic sàpiga el nom diferent de vint classes de martells (si bé en aquest cas no viu tan normalment en el món laboral del pare) el fet que sàpiga això potser li servirà de poc en segons quin tipus de test (apunto la dificultat que s'afegeix en aquest aspecte de vocabulari, als estudiants bilingües).

Als tests d'aritmètica i anglès també l'ambient social i (anava a dir per tant) cultural hi té molt a veure. Hi ha pares que ajuden el nen, es prenen interès, i d'altres que tenen un menys-

preu per la cultura, o el filisteisme de considerar-la com un simple instrument de fer pessetes i no de formació, o simplement no poden. Tot això determina el grau de formació de qualsevol nen.

El debat plantejat és que hi hagi aquesta prova, que determini la futura carrera del nen, sense distingir la part que és innata de la que és adquirida i que això tingui lloc als onze anys. No cal insistir en el caràcter de frustració que pot tenir per un nen d'aquesta edat de veure's exclòs de la Grammar School. Aquest sentiment d'inferioritat cultural i social es veu molt per part d'un nen d'una escola secundària moderna enfront del nen de la Grammar School. En una societat de compartiments com l'anglesa es pot advertir perfectament la separació que hi ha entre uns i altres alumnes i fins i tot entre uns i altres professors. L'entrada en una Grammar School es converteix així en certa manera en un posar-se de llarg per entrar a la societat que no admet els altres.

Veiem les possibilitats que per a qualsevol alumne de mèrit individual representa el sistema si el comparem amb altres amb menys possibilitats. Però veiem també com surten uns problemes en els quals estem lluny de pensar, en altres sistemes d'ensenyament.

De les dificultats del sistema tripartit (grammar, tècnica, moderna) ha sortit de fa anys la idea que ara es comença a posar en pràctica, de l'escola comprensiva. Aquesta recull tota la població estudiantil d'una àrea geogràfica o ciutat determinada, exceptuant els malalts o deficientes mentals, que tenen escoles especials. Cap escola comprensiva no és exactament igual a una altra ja que la inspecció dona un ampli marge d'iniciativa al claustre de professors presidits pel director del centre. Per això és difícil de parlar-ne en una dissertació de curta du-

rada. En termes generals hi ha dos o tres anys comuns amb assignatures com anglès, matemàtiques, història, geografia, art, treballs manuals i tècniques de treballs, educació física (molt important), música, ciència i religió. En la divisió dels grups es té en compte la capacitat dels alumnes i les possibilitats o tendències per a enforçar l'assignatura, dintre de cada grup. Aquests dos o tres anys van potenciant les possibilitats de l'alumne segons la seva capacitat i les seves preferències i té l'avantatge de treure-li els complexos d'inferioritat, les proves d'examen, etc. El deixa madurar més i pot anar madurant el programa que més li agradi, orientat pels professors i amb una gradació que el farà més apte per a un treball que, pensen, dignificarà la millor preparació i no tindrà el caràcter de rebuïg, perquè en qualsevol treball es vol que hi trobi —potser una mica utòpicament, per ara— la dignitat humana que qualsevol treball comporta, sense discriminacions, tan abundants avui.

Així doncs el problema que ja s'han plantejat els anglesos amb l'Escola comprensiva és el de si el sistema vigent fins ara (i no massa vell, però no hi ha estancament vàlid) és del tot just i si ho és aquesta determinació del nen als onze anys, que el fixa, d'una manera no invariable però si difícil de variar, en un estament determinat. Si bé aquest sistema de me-

surar la intel·ligència individual ens sembla més honest que la segregació de sang o econòmica, no deixa de ser el canvi d'un ordre de preferències per un altre. La nostra filosofia encara està dominada per la creença que la vida és una carrera per a uns quants premis limitats. És fonamentalment una filosofia de limitació i restricció. En definitiva es pensa que el món és per a uns quants. I que el que no tingui la sort de néixer en una família noble o rica o, en el millor dels casos, amb intel·ligència, "que es faci repicar". Si bé en molts països no s'han plantejat encara la valoració de la intel·ligència, veiem que aquest camí de selecció d'uns pocs no deixa de ser l'amarga i cínica conclusió del materialista. Amèrica i Rússia des d'angles molt diferents l'han superada en certs aspectes. Això vol dir que no és la doctrina del món per a uns pocs l'única que compta i que pot tenir punts de vista diferents i no per això idealistes.

A la nostra societat el Cristianisme és històricament 2.000 anys vell però és encara molt nou en termes d'humanitat com un tot. És possible per tots els nens, per tots els homes, viure i fer-ho amb plenitud, però no fins que abandonem la nostra pràctica d'apropiar-nos la flor i nata per a uns quants i deixar el que sobri per a la resta. El resultat començaria a ser l'home redimit.

SECCIO DE CIENCIES MORALES I POLITIQUES

Encara sobre «Els orígens del Banc de Catalunya»

Ernest Lluch, autor de l'article Els orígens del "Banc de Catalunya", reproduït en aquesta "Revista" (n. 188, abril 1968), en resposta als comentaris que hi féu Marian Roca i que també aparegueren en aquesta publicació n.º 192, agost 1968), ens demana de fer-hi aparèixer les ratlles que segueixen. Ho fem amb la satisfacció que proporciona qualsevol polèmica erudita i que contribueix a puntualitzar alguns fets de la petita història local.